

VAHDETTE BİRLİK, BİRLİKTE VAHDET:

AVRUPA'DA GELECEĞİ BİRLİKTE ARAYIŞ*

Bismillahirrahmanirrahim.

Yeryüzünü bize mekân kılan, kıtaları birbirine komşu yapan ve buralarda farklı farklı nimetleri bize lütfeden; mekânı da, iklimi de, nimetleri de, bizleri de akletmemiz ve düşünmemiz için farklı yaratan, Ğani olan Rabbimize nihayetsiz hamd ü senalar olsun.

İnsanlığın atası Hz. Âdem'den peygamberlerin atası Hz. İbrahim'e; Hz. Musa'dan Hz. İsa'ya kadar insanlığın yolunu aydınlatan bütün peygamberlere ve nihayet Mekke'den Medine'ye hicret edip hakka, hukuka, ahlaka ve adalete dayalı bir toplum inşa ederek örnek hayatı bizlere gösteren son peygamber Hz. Muhammed'e, onun ehl-i beytine ve ashabına salat ve selam olsun.

Avrasya Şurasının değerli üyeleri, Avrupa Müslüman kuruluşlarının kıymetli temsilcileri, Muhterem misafirler,

Sözlerime başlarken sizleri Allah'ın selamıyla selamlıyorum. Allah'ın rahmeti, bereketi, selamı üzerinize olsun. Rabbimizden, esenlik ve yardımlarının her daim bizlerle olmasını niyaz ediyorum.

Avrasya İslam Şurası üyeleri, 1995 yılından itibaren düzenli bir şekilde bir araya gelerek İslam'a ilişkin dinî bilgi ve din hizmetlerini, dünyada yaşanan dinî gelişmeleri yerel, bölgesel ve küresel ölçekte ele almıştır. Avrasya İslam Şurası, yaşanan sorunlar ve ihtiyaçlar karşısında ortak akıl ve tecrübeden yararlanmayı kendisine ilke edinmiştir. Üye dinî kurumlar arasında tesis ettiği yakın ilişki, tecrübe paylaşımı ve aldığı kararlarla olumlu bir birlikteliği geniş bir coğrafyaya teşmil etmeyi başarmıştır.

Avrasya İslam Şurasında yapılan konuşmalara, tebliğlere, müzakerelere ve sonuç bildirgelerine baktığımızda, hepimiz, Şura'nın ortak bir çizgi ve duruş sergilediğini müşahede ederiz. Şuralarda bir taraftan din ve vicdan özgürlükleri savunulurken diğer taraftan dinin nasıl suiistimal edildiğine dikkat çekilmiştir. Bir taraftan dinin barışı tesis eden gücü ön plana çıkartılırken diğer taraftan dinin şiddete nasıl alet edilebileceği ortaya konulmuştur. Bir taraftan dinin bireyi ve toplumu ahlaken inşa eden potansiyelinden bahsedilirken diğer taraftan dine dair ön yargıların nasıl ayrıştırıcı bir rol oynadığına ilişkin farklı boyutlar ve sorun alanları ele alınıp öz eleştiriden çekinmeden değerlendirilmiştir.

Şuralarda İslam düşüncesinin zengin geleneğinin farkında olarak onu yeniden ortaya koyup geliştirmekten, Avrasya coğrafyasında akademik bir dinî düşünce ve araştırmanın kurumsallaşmasına kadar pek çok konu ele alınmıştır. Bilhassa ortak müfredat ve materyallerin geliştirilmesi ile dinî bilgi alanında yeterli niteliği haiz öğretmen ve din görevlilerinin yetiştirilmesine ayrı bir önem verilmiştir. Ayrıca Avrasya'nın kendi dinî geleneğinin farkında olup ona sahip çıkması ve din-kimlik ilişkisine dair bilinçli ve

dirençli olması üzerinde durulmuştur.

Saygıdeğer Konuklar,

Bugüne kadar Şura, daha çok Orta Asya, Kafkasya ve Balkanlardaki din hizmetlerine ve din eğitimine ağırlık verirken nispeten Avrupa'daki Müslüman varlığının sorunları ikinci plânda kalmıştır. Gerçi 6. Avrasya İslam Şurasında: “Avrasya Şurası, bünyesine diğer İslam dünyasından ve özellikle Avrupa Müslümanlarından temsilci ve gözlemci sıfatıyla katılımcılar almalıdır.”1 kararı yer almış; sizlerin de bildiği gibi, Avrupa'da sivil toplum örgütü tarzında yapılanmış Müslüman kuruluşların temsilcileri 2012 yılında gerçekleştirilen 8. Avrasya İslam Şurası için İstanbul'a davet edilmiştir. Bu toplantıda, ilk bölge toplantılarından birisinin Avrupa'da yapılması kararlaştırılmıştır. Bu sebeple bugün, Şura'nın bu toplantısını onlarla birlikte, onlara yakın bir mekânda, onları doğrudan ilgilendiren bir konu etrafında ve onlara hasredilen bir gündemle hem de Avrupa Birliği'nin başkenti Brüksel'de, Belçika'da gerçekleştiriyoruz. Bugün aynı zamanda Belçika'nın İslam'ı resmen kabul edişinin 40. yılı. Bu itibarla Şura'nın Belçika'da düzenlenmiş olmasının ayrı bir önemi haiz olduğunu belirtmek istiyorum. Bu toplantıda, Şura üyelerimiz kendi kurum ve ülkelerinin hem münferit hem de kolektif tecrübe ve imkânlarını Avrupa'da yaşayan Müslümanlarla paylaşma zeminini oluşturmaya ve geliştirmeye çalışacaktır.

Saygıdeğer Konuklar,

İslam ve Müslümanlar, geçmişte olduğu gibi bugün de Avrupa toplumlarının bir gerçeğidir. Bu noktada, Avrupa'nın din ve dinî olana ilişkin toplumsal ve bilimsel tarihi, takındığı tavır, siyaset, düzenleyici hukuk ve gelenekleri göz önünde bulundurulduğunda, “Acaba İslam dini modern batı toplumlarında nasıl konumlandırılacaktır?” sorusu, arayışı ve tartışmaları gündeme gelmektedir. Bu gündem, yalnızca bir kesimin ya da bir kurumun gündemi de değildir. En azından toplumun, siyasetin, eğitimin, belediyenin, akademinin, medyanın ve kiliselerin gündeminde İslam ve Müslümanlarla ilişki bir biçimde yer almaktadır. Bu yelpazedeki bir gündemin doğru bilgi ve yararlı tecrübe ile desteklenmesi son derece önemlidir.

Avrasya İslam Şurası ve üye ülkeleri, bu gündeme hem sağlam bilgi hem de yararlı tecrübeleriyle katkı sağlayacak durumdadır. Avrasya İslam Şurası, gerek Avrupalı Müslüman kuruluşlarla gerekse onların ilişkili olduğu kurum ve kuruluşlarla temasa geçmek suretiyle din özgürlüğü bağlamında Avrupa Birliği ülkelerinde yaşanan olumsuzluklar ile bu konuda yapılması gerekenlere dair tespit ve düşüncelerini katkı amaçlı dile getirmeyi arzu etmektedir.

İşte bir kısmını ifade etmeye çalıştığım bu hususlar, bugün bir araya gelmek için Brüksel'i seçmemizin nedeni olmuştur.

Değerli Konuklar,

İslam'ın Avrupa'daki varlığının izdüşümünü sürmek, bizi yeniçağın derinliklerine kadar ve hatta daha da geriye götürecektir. Bu varlığın günümüze yansıyan yönleri yok değildir. Ancak bir sebep-sonuç ilişkisini tersten kurgulayarak günümüzden geriye doğru İslam'ın Avrupa'daki varlığını tutarlı bir kurguya oturtmamız mümkün değildir. Elbette İslam, fikirleriyle ve keşifleriyle Avrupa'nın Rönesansına, yani yeniden doğmasına katkıda bulunmuştur. İslam'ın ilk dönemlerinde Kuzey Afrika'dan denizi aşarak Avrupa'yla tanışan Müslümanlar uzun bir dönem Güney Avrupa kıyılarına yerleşerek felsefeden sanata, bilimden mimariye ve şehirciliğe kadar büyük bir medeniyet inşa etmişlerdir. Bugün adeta bir ütopya olarak belleğimizde duran Endülüs İslam Medeniyeti, insanlığın inkişaf tarihi açısından da önemli bir deneyim ve kazanımdır. Bugün Batı olarak isimlendirilen Avrupa topraklarında inşa edilen bu medeniyet, dünyanın doğusunu da batısını da etkilemiştir.

Elbette yüzyıllardır şu veya bu şekilde Müslümanlar Avrupa'da yaşayagelmişlerdir. Ve Balkanları düşünürsek yaşayagelmeyi aralıksız sürdürmüşlerdir. Fakat -yine Balkanları istisna tutarak söylüyorum- Avrupa'daki Müslüman varlığı bu silsilenin dolaysız bir sonucu değildir. Nitekim 50 yıl önce buraya göç eden Müslümanlar, asırlar boyu süregelen bir İslam varlığına rabıta kuramadılar. Aksine onlar kendilerini yeni ve yabancı bir ortamda buldular. Günümüz bağlamında Avrupa'daki varlığımızı yarım asırlık bir zaman dilimi içinde kurgulamaktayız. Yarım asır ise tarih ölçeğinde göz açıp kapamak kadar kısa bir süredir.

Göç hareketleriyle birlikte Avrupa'da, kendi tarihinde var olduğu halde yok sayılan bir İslam varlık gösterdi. Bu durumda, Avrupa'da yaşayan Müslümanlar, İslam'ın köklü tarihi ve geleneğiyle sağlıklı bir şekilde bağ kuramadılar. Bu sebeple nesiller arasında kopukluklar yaşandı. Farklı dindarlıklar ve din algıları temsil edildi. Nispeten yabancı bir ortamda yeni adet ve muamelat gerçekleşti. Böyle bir ortamda Avrupa ülkelerinde Müslümanlarla ilgili siyasi ve hukuki düzenlemeler gerçekleşti. Somut sonuçlara dönüşen soyut söylemler üretildi.

Üzülerek belirtmek isterim ki, göçün bu 50 yılında, bu 50 yıllık Müslüman varlığı da büyük sorunları beraberinde getirmiş ve hâlâ birlikte yaşama ahlâkı ve hukuku çerçevesinde meşru bir zemine kavuşmamıştır. Müslümanlar Avrupa'yı benimseyip, ikamet yerleri, evleri olarak kabul ettikçe, ev sahibi Avrupa'nın tereddütleri artmıştır. Acaba Avrupa, Müslümanları başından beri ancak misafir ve geçici ziyaretçi olarak mı düşünmüştür? Avrupa hâlâ bu düşüncede midir? Müslümanlar yalnızca misafir olmadıklarını ifade ettiklerinde, Avrupa ülkeleri onları neden seferî bırakmak için gayrete girmiştir?

Elbette genelleme yapmanın gayr-i âdil olduğunun farkındayım. Zira son dönemlerde birçok Avrupa ülkesinin, Müslümanları yerli olarak kabul etmenin siyaseti ve hukuku peşinde olduğunu hepimiz biliyoruz. Ancak birçok ülkenin bunu nasıl yapacağı konusunda ciddi tartışmalar yaşadığını da biliyoruz. Bu yüzden farklı ülkelerde farklı modellere rastlamaktayız. Bunu bütün olarak Avrupa Birliği bağlamında gerçekleştirmek ise daha zor görünmektedir. Çünkü en az Müslümanlar kadar, Avrupa ülkeleri de

kendilerini kardeş olarak algılamaya ve ıslah edilmeye muhtaçtır. Bugün Belçika'nın İslam'ı resmi din olarak kabul etmesinin 40. yıldönümü. Fakat Avrupa Birliği'nin hâlâ ıslaha muhtaç olduğu ortadadır. Bu ıslahın İslam'a dönük yüzünde Balkan Müslümanlarının yön gösterici olabileceği akla gelmektedir. Ancak misafirlikten yerliliğe geçiş sürecinde Balkanlardaki Müslümanların kaderini bir an için gözümüzün önüne getirdiğimizde, Bosna ve Kosova Savaşlarını, Srebrenitsa katliamını düşündüğümüzde, Avrupa'da bu yön gösterme fırsatının ne hale getirildiğini de unutmamak gerekir.

Balkanlar örneğini sadece bununla açıklamak çok dar bir yaklaşım olacaktır şüphesiz. Ancak Avrupa'da Balkan krizinin aynı zamanda İslam bağlamında düşünülmesi dikkate şayandır. Doğrusu bu, İslam korkusunun, İslamofobinin ne kadar hızlı bir şekilde İslam karşıtlığına ve nefrete dönüştüğünü işaret etmektedir. İslamofobi üzerine konuşurken elbette farklı düzlemleri ayırmalıyız. Bir yönüyle insanların reel korkuları olduğunu, bunların önemli bir kısmının kendi varlıkları, hayatları ve hayatlarının sürdürülebilirliği ile ilgili olduğunu bilmeliyiz. Ancak bu kaygıların zaman zaman İslam karşıtlığı, yabancı düşmanlığı veya İslamofobi olarak dışa vurulması da düşündürücüdür. Dışavurumun bu şekilde gerçekleşmesi medya üzerinden inşa edilmektedir. Harici, yabancı ve yerine göre irrasyonel ve tehlikeli olarak tasvir edilen İslam, derin bireysel ve kitlesel kaygıları yansıtmanın hazır zeminine dönüşmektedir.

Esasında tüm bunlar bir şekilde anlaşılabilir ve çözümlenebilir. Ancak islamofobi bir siyaset ve stratejiye dönüştüğünde, konu gerçekten tehlikeli ve çarpık olmaya başlar. Çünkü stratejiye dönüşmüş bir fobi, kaçınılmaz olarak nefret, karşıtlık, ayrımcılık ve dışlama üretir. Avrupa ülkelerinin İslam'a karşı tavırlarının İslam'la teması olmayan bir kısır döngü olduğunu görmüyor olmaları çözümü zorlaştırmaktadır. Bütün fobiler gibi İslamofobi de irrasyoneldir, kısır döngüdür, kendi kendini üretir ve konusundan bağımsızdır. Bu yüzden Avrupa'nın İslam'a sağlıklı yaklaşımı ancak kendi korkularını yendiğinde gerçekten mümkün olacaktır. Bu korkular nihai olarak varoluşsaldır. Nitekim farklı ülkelerdeki İslam karşıtı söylemleri savunanlar, aynı zamanda Avrupa karşıtı söylemleri de savunmakta, ulusallıklar adına komplo teorileri üretmekte ve gerektiğinde yabancı düşmanlığından antisemitizme kadar geniş bir yelpazede parolalara başvurmaktadır. Nihayetinde ifade ettikleri ise, sadece kendi varlık ve geleceklerine dair endişeleri olduğudur.

Burada iki büyük hataya işaret etmek isterim. Birincisi, Avrupa'nın kendi birliğini kurgulama sürecinde İslamiyet'i dışarıda tutması, hatta zaman zaman dillendirildiği üzere, bu dışlamayı kimlik oluşturmanın bir unsuru olarak tasarlaması hem tarih namına, hem günümüz realitesi karşısında küçümsenemez bir hata olacaktır.

Diğeri ise kendi rasyonelliğini yitiren veya tanımlayamayacak kadar büyümüş ve karmaşıklaşmış olan- Avrupa'nın bu rasyonelliği tersinden, İslamiyet'in irrasyonelliği üzerinden inşa etmeye kalkışmasıdır. Bu çaba yanlış bir önermedir. Müslümanlarla rasyonel bir zeminde konuşmanın yapılarını arayan ülkeler, zımnen atfettikleri irrasyonellik iddialarını gözden geçirmelidir. Belki bu iddianın kendisinin ne kadar irrasyonel bir temele oturduğu o zaman ortaya çıkacaktır. Öte yandan Avrupa'nın irrasyonelliği de özünde bir kavram ve kavrama sorunudur. Zira İslam dini tarihi, çoğulculukla, çok seslilikle ve farklılıklarla var olmayı başarmıştır. Çünkü önerdiği

kavramlar buna müsaittir: Varlıkta Çokluk, İnsan ve Toplumda Çoğulculuk

Yeri gelmişken Avrupa’da yaşayan Müslümanların yaşadığı sorunların aşılmasında bizlere rehberlik edebilecek önemli, şemsiye bir kavram ve onun değeri üzerinde durmak istiyorum: Çoğulculuk... Bugün bu kavram insandan dillere, siyasetten yönetimlere, dinden kültürlere kadar çok geniş bir alanda kullanılmaktadır. Ben bu kavramı varlıktaki, insandaki ve insan düşüncesindeki, insan yönelişlerindeki farklılıkları olduğu gibi görmek ve onlara saygı duymak anlamında kullanıyorum. Yoksa bu kelimeyi ne zoraki bir çeşitlendirme ne de mevcut çeşitliliği zorla bir arada tutmanın denenebilir bir formu olarak kullanıyorum. Bu tanımlamam doğrudan zorunlu bir sonuca götürüyor: Fiil ve düşüncedeki farklılıkları, çeşitlilikleri -birbirileri ile karşı karşıya gelmemek kaydı ileyaşatmak ve sahip çıkmak. Yaratıcımızın nazarındaki, fiilindeki ve iradesindeki çeşitliliğin bir arada var olup sürmesini istemek. Yani “birlik içinde çokluk, çokluk içinde birlik”.

Değerli Konuklar,

İslam, insanın maddi ve geçici olana saplanan bakışını yeniden madde üstüne, Yaratan’a, ezel ve ebed tasavvuruna çevirmiştir. İnsanın davranış ve yönelişlerindeki iyi ve kötüye işaret ederek onu ahlak, fazilet ve erdeme çağırıştır. Bu çağrısını evrensel vasıftaki ilke ve esaslarıyla asırlar boyunca yapmıştır. Ve nihayetinde İslam, dünyamızın pek çok bölgesinde, farklı ırk, renk ve dilden milyarlarca inananın ve bağlılarının gönlünde yer etmiş, Müslümanların bireysel ve toplumsal hayatlarında belirleyici rol oynamıştır. Neticede Müslümanların yaşadıkları farklı kıta ve coğrafyalarda eşsiz, zengin bir bilgi, kültür ve medeniyet mirası oluşmuştur. Nitekim 8. Avrasya İslam Şurası kararlarında bu zenginliğin gerilime neden olmak bir yana korunması gerektiği şu şekilde ifade edilmiştir:

“İslam’ın kadim bilgi ve hikmet geleneği yüzyıllar içerisinde Müslüman kitlelerin inanç, ibadet ve ahlak telakkilerine me’ haz teşkil eden yüzlerce düşünce ve kanaat okulunu ortaya çıkarmıştır. Bu bilgi mirası Müslümanların en büyük zenginliğidir. Geleneğin ürettiği bu zenginliğin modern zamanlarda, özellikle İslam dünyasında toplumsal gerilime sebep kılınması, düşünce ve inançlarından dolayı bireylerin ve toplulukların kınanması, daha da ileri gidilerek mezhebi ve meşrebi dolayısıyla dışlanması asla kabul edilemez, mezhebî aidiyetler Müslümanların ortak ve en üst aidiyeti olan Müslüman kardeşliği mensubiyetinin önüne ve üstüne çıkartılamaz. Mezhep çatışmaları İslam’ın kadim geleneğine yabancı, başka dünyaların meş’um bir tarihi realitesi iken, bugün, bunun Müslüman coğrafyasında dillendiriliyor olması, son derece müessif bir gelişmedir.”²

Buradaki vurgu Müslümanlar arasındaki çoğulculuk ile ilgilidir. Bununla birlikte hem İslam’ın farklı din ve inanç mensuplarına bakışında hem de Müslümanların tarih boyunca yaygın olan uygulamalarında çoğulculuk ilkesini görmek mümkündür. İslam’ın evrensel mesajının özü, alçak gönüllülüğe, haddini bilmeye, hakka ve adalete, dayanışmaya, tutumluluğa ve paylaşmaya, aile hayatına sahip çıkmaya ve sadakate, samimi ve ısrarlı

bir çağrıdır. Bu çağrı İslam kaynaklarının temel çağrılarında birisi olmuş ve Müslüman toplumlar tarafından yüzlerce yıl yaşatılmıştır. Bunun sonucunda da İslam medeniyetinin oluşturduğu toplumlar yüzyıllar boyunca başka hiçbir toplum ve ülkeye nasip olmayacak kadar çok dinli, çok kültürlü, çok ırklı toplumlar olmuşlardır. Zira daha önce de bir vesile ile dile getirdiğimiz gibi, “din, insanların bizzat vicdanına hitap edebilen ve bu yönüyle eş zamanlı olarak bireyi ötekine karşı samimi, adil, şefkatli, merhametli, diğerkam olmaya hazır hale getirebilen bir gerçekliktir.” Doğru anlaşıldığı zaman dinlerin her bireyi ayrı ayrı inşa eden bu güçlü sivil yönü, onları çoğulcu ve çok kültürlü hayata hazır hale getirmektedir. Bu yönüyle “bizzat insanların vicdanlarına hitap etmeyi hedefleyen dinlerin çok kültürlülüğe cevap verme biçimleri bireysel ve toplumsal hayatımız için son derece önemlidir. İslam dininin gerek ibadetlerinde gerekse öğretilerinde çok dinli ve çok kültürlü yaşam, hukuk ve ahlak temeli üzerine oturmaktadır.”

Saygıdeğer Konuklar,

Bugün modern dünyada çok dinlilik ve çok kültürlülük yerine daha çok açıktan veya dolaylı olarak bireyin dinî ve kültürel aidiyetini değiştirmeye ve dönüştürmeye yönelik bir stratejinin benimsendiği görülmektedir. Bu bağlamda asimilasyon ve entegrasyon arasındaki Batılı literatüre has net ayrımların henüz ortalama bir Müslüman'ı ikna edecek bir berraklığa sahip olmadığını ısrarla belirtmek isterim. Oysa altını çizerek yinelemeliyim ki, “Dinlerle ilişki kurarken, onların gücünden yararlanılırken şu hususa dikkat edilmelidir: Öteki addedilen kültürleri ve dinleri dışarıdan müdahale ile yeniden biçimlendirmeye ve tanımlamaya yönelik stratejiler, çok kültürlü bir toplum vizyonu ortaya koyamazlar. Olması gereken tersidir: Ötekileştirilen bireylerin ve grupların kendilerini geliştirme, ifade etme ve lüzumu halinde iç dinamikleri ile biçimlendirme imkânlarının, şiddet ve şiddet eğilimi istisna tutularak sınırlandırılmamasıdır. Toplumsal süreçlere aktif katılımın ve ortak geleceği birlikte belirlemenin başkaca yolu da yoktur.”

Ne var ki, benzer ön yargı ve belirleyici olma tavrından hareketle olmalıdır ki, bugün, “Avrupa İslam'ı”, “Almanya İslam'ı”, “Fransa İslam'ı” ve “ılımlı İslam” gibi tartışmalar gündeme gelebilmiştir. Bundan ne anlaşıldığına ve içeriğinin ne olduğuna dair oluşan literatürde, konunun detayını takip etmek mümkündür. Bunlarda, “aydınlanmış bir İslam”, “reform edilmiş bir İslam”, daha masum bir tanımlama ile “Avrupa normlarına uyumlu İslam” gibi temel kavramsal yaklaşımların temsil edildiğini görüyoruz ki, bu yaklaşımlarda İslam'ın toplumsal huzur ve güvenlik için tehdit teşkil ettiği ön yargısı bulunmaktadır. Bu ön yargıdan olsa gerek, kavramsal yaklaşımlarla ortaya konan bu sürecin, Müslümanların bir anlamda “izolasyonu” ile başarıya ulaşacağı tezlerini dahi işitmek mümkün olmuştur.

Bu durumda, İslam'ın kadim gelenek ve birikiminin ilmî bir faaliyet olarak geliştirildiği, yaşandığı ve korunduğu ülkelerle ve o ülkelerin dinî kurumları ile temastan mümkün mertebe sarfi nazar edilmesi anlayışı öne çıkmıştır. Şayet Avrupa Birliği ilgili komisyonunun 2009 yılında ele aldığı “Avrupa Birliği ülkeleri içinde yoğun Müslüman nüfusa sahip olanların İslam ilahiyat merkezleri oluşturmaları” tavsiyesinin arkasında, Müslümanların dinlerine dair akademik bilgiyi elde etmelerinde, onları İslam ülkelerinin

dinî bilgi birikiminden uzak tutmak ve bunu Avrupa’da sil baştan yeniden oluşturmaya çalışmak gibi izole edici bir yaklaşım varsa, elbette bu tavsiye kararı hem akademik düşünceye, hem de İslam’ın günümüzde farklı ülkelerde temsil edilen zengin dinî ve kültürel geleneğine büyük bir haksızlık olur. Dahası bu durum, din ve vicdan özgürlüğüne bir müdahale olarak da telakki edilebilir.

Bazı aşırı sağ partiler ve İslam karşıtlığından geçinenler içinse İslam, dönüştürülmesi beklenenecek bir din değil, bilakis Avrupa topraklarından silinmesi için mücadele edilmesi gereken bir dindir.³ Bu yüzdendir ki onlar, parti programlarında ve propagandalarında giderek Avrupa’nın İslamlaştığından, bunun ise Avrupa için bir tehdit oluşturduğundan bahsetmekte, Avrupa’yı yeniden gerçek hüviyetine kavuşturacak çaba ve politikaları vadetmektedirler. Avrupa’nın birçok ülkesinde Müslümanlara ve yabancılara karşı yöneltilen ayrımcılık ve şiddeti acaba bu aşırı sağ partiler mi beslemektedir? Aşırı sağ partilerle şiddet yanlıları arasında herhangi bir iletişim ve ilişkiden söz etmek mümkün müdür? Bu sorulara net bir şekilde cevap vermek kolay olmamakla birlikte, basından ve medyadan takip ettiğimiz kadarıyla iki kesim arasında bir iletişim ve ilişkinin varlığı konusunda zihinlerde pek çok şüphe bulunmaktadır.

Gelinen nokta itibariyle, Avrupalı Müslümanlar, göçmen olmanın tasavvur edilebilir zorlukları yanında, dinî ve kültürel aidiyetleri nedeniyle dışlanma, ötekileştirilme, şiddete uğrama ve en derinde bir belirsizlik korkusuna maruz kalıyorlar. Bugün hangi korkunun daha büyük olduğunu söylemek durumunda değiliz: Birincisi, uzakta duran, hal-i pür melalinden, kendini ve inananlarını kavurduğu ateşten ve değersizleştirilen insanından, medya yolu ile haberdar olunan, kanayan ve ağlayan bir İslam dünyası var. Bunun insanlarda meydana getirdiği bir korku var. İkincisi, “Avrupa’daki Müslümanlar, acaba bunun bir benzerini bana ve toplumuma da yapar mı?” kaygısını psikolojik bir saplantıya dönüştüren ve İslamofobi hastalığına yakalananlar var. Üçüncüsü, yanında, yakınında, içinde yaşadığı toplumdan kendisine dinî veya kültürel kimliğinden dolayı bir karşıtlık olarak “Müslüman düşmanlığı”ndan ötürü bir zarar gelip gelmeyeceğinden emin olamayanların korkusu var. Korku ve endişenin büyüğü küçüğü olmaz, korkular birbiri ile kıyaslanmaz.

Değerli Konuklar,

Bugün, İslam’ın barış ve rahmet yüklü mesajını şiddet ve acıya alet edenler kadar, İslam’a töhmet, bühtan, nefret söylemi geliştiren ve çeşitli fiili saldırılarda bulunanlar, keza bunları hoş görenler de birer insanlık suçu işlemektedirler. Şimdilik herhangi bir ülke ismi vermeden, Avrupa’nın birçok ülkesinde bu türden işlenen suç envanterinin bir hayli kabarık olduğunu dile getirmekle yetiniyorum. Bununla birlikte İslam’a yönelik nefret söyleminin yine bazı Avrupa ülkelerinde nefret suçları kapsamına alındığını, istatistik ve rapor hazırlandığını da zikretmek istiyorum.

Sonuç yerine şunları söyleyebilirim:

Yeryüzünde hiçbir korkunun olmaması, kimsenin kimseyi korkutmaması Rabbimden en büyük niyazımdır. Biz inananlar için tek bir korku olmalı ki, o da hepimizi yaratan Rabbimize saygı duyarak, sadece O’ndan çekinerek, yaptıklarımızdan hesap vereceğimiz

korusudur. İslam'ın yeryüzüne önemli bir mesajı, aslında insanı özgürleştirerek onu sorumlu bir birey kılmasıdır. Tam özgür olmak için korkulardan da emin olmak, bilinmeyen, görünmeyen kısmından Allah'a sığınmak icap eder. Oysa özgürlüklerin hâkim olduğu bir ortamda var olmaya ve yaşamaya dair varoluşsal bir korku, bir tehdit algısı hissedilmesi kendi içinde büyük bir çelişkidir.

Zaman ve mekân, hepimiz için aslında bir meydan okumadır. Zaman bizden bağımsız akışı içerisinde yeni durumları ve şartları meydana getirir. Mekân ise zamanın çizdiği bir tablonun çerçevesi gibi, var olma alanımızın sınırlarını çizer. Hayatımızın ve ilişkilerimizin zeminini oluşturarak sahipliğimizi yapar.

Zaman ve mekân paradigmaları açısından İslam'ın gelişme ve genişleme tarihine baktığımızda çok farklı sosyal, düşünsel ve siyasal ortamların, meydan okumaların geride bırakıldığı görülecektir. Üzerinde uzunca durulması ve Batı'nın tarih yazıcılığının bir parçası, bir halkası olarak görülmesi gereken "Batı'nın İslam'la olan temasının geçmişi ve niteliği" konusunu şimdilik bir tarafa bırakırsak, İslam'ın Avrupa'da bir müddettir geniş heterojen Müslüman kitlelerle somutlaştığı yeni dönem, nevi şahsına münhasır bir kontekt sunmaktadır. Büyük tarihî tecrübenin aksine dinî azınlık olarak ve bu kez yaşadığı toplumun idare ve kurumlarında yer almayarak, dil, etnik ve sosyal köken itibariyle ümmetin farklı kesimlerinden gelerek...

Bu nedenle, Avrupalı Müslümanların, iki düzlemde çoğulculuğun farkında olmaları gerekiyor: Dinî aidiyetleri itibariyle kendi iç çoğulculukları ve içinde yaşadıkları ülke ya da kurumlarına aidiyetleri itibariyle toplumsal ve siyasal çoğulculukları. Avrupa ülkelerinin bireyi ve inancı konumlandıran özgürlükçü yasama ve düzenlemeleri ile demokratik katılım ve yaşama standardının bu iki düzlemdeki çoğulculuğa kolaylıkla imkân vermesi beklenir.

Bununla birlikte her iki çoğulculuğun gerçekleştirilebilmesi her şeyden önce sağlıklı, önyargısız iletişime ve iletişime açık olmaya bağlıdır. Bireyin en yakın çevresiyle, ailesiyle, toplumuyla, bir toplumun diğeri ile kuracağı ilişkinin şekil ve muhtevasını ifade eden kavram olarak "iletişim", sadece bir vasıtayı, şekli veya dış unsuru ifade etmez. Aynı zamanda iletişim bir içeriktir, bilgidir, mesajdır. Bu unsurlarda oluşacak bir eksiklik, iletişimin eksikliğine neden olacaktır. O yüzdendir ki, bugünün sunduğu imkân ve şartlar altında birbirine yakın hatta aynı mekânları paylaşan farklı din, kültür ve milliyetler, birbirlerine dair eksik bilgi veya peşin fikirler nedeniyle sağlıklı bir iletişime geçemeyebilmektedirler. Bu da sağlıklı bir iletişimin fiziki mekân yakınlığı ile değil, algı ve tasavvurların yakınlığı, birbiri hakkındaki bilginin doğruluğu ile alakalı olduğunun bir göstergesidir. Elbette sahip olunan bilginin kullanılış şekli ve kullanmadaki niyet de son derece önemlidir.

Bu noktada iletişimin taşıyacağı bilgi unsurunun önemi ortaya çıkıyor. Avrupa'da özellikle İslam dinini ve kültürel mirasını araştırmaya, geliştirmeye ve öğretmeye yönelik akademik birimlerin oluşturulmasını, beklenti ve kaygılarımızı da dile getirmek kaydıyla teşvik ettik. Zira Avrasya İslam Şuramızın sürekli vurgu yaptığı konulardan biri de İslam'a dair doğru ve güncellenmiş bilgi, sonra bu bilgiyi üretecek kurumlar ve oralarda yetişecek İslam âlimleridir.

Avrupa’da İslam’ın kurumsallaşmasında bu noktaya ayrı bir önem verilmesi, hatta bunu merkeze alarak, dinî bilgi ve dini bilenlerin rehberliği ile yola devam edilmesi gerektiğini özellikle ifade etmek istiyorum.

Bunun dışında, Avrupalı Müslüman kardeşlerimizin kurumsallaşmada, temsilde, muhatap alınmada, muhatap konumuna gelmede, özellikle dinî bilgiyi derin kültürel mirasın yoğunluğu ve zenginliği içinde yaşadıkları ülkenin diline ve birikimine aktarmaya, yaşadıkları ülkede iyi vatandaş ve ahlaklı olmaya ve de iyi nesiller yetiştirmeye ihtiyaçları var. Bu nesillerin, Doğu ile Batı, bölgeler ve toplumlar arası sağlıklı iletişimin güvenilir elçileri ve sağlam köprüleri olacaklarını düşünüyorum. Bu potansiyeli işlevsel hale getirmek hepimizin vazifesi olmalıdır.

Bizler Avrasya İslam Şurası olarak, madden ve manen, sahip olduğumuz tecrübe ve imkânlarla Avrupa’da yaşayan Müslümanları bu çabalarında desteklemek ve onların yanında olmak durumundayız. Bu toplantımız vesilesiyle hem onlarla hem de Avrupa’nın din ve inanç özgürlükleri konusundaki yetkili birim ve organlarıyla, inanç hürriyeti ve insanın onuru ve huzuru adına yakın temasa geçmeyi diliyorum.

Son olarak bir öneri ile sözlerime son vermek istiyorum. Dünya Kiliseler birliği gibi doğrudan dinî örgütlenmeler veya daha farklı düşüncelerinde dine veya çalışma alanlarında dinî olana yer veren bazı sivil toplum kuruluşları, AB ile temasını akredite olarak sürdürmekte, din özgürlüklerine dair gelişmeleri ve aksaklıkları raporlaştırmaktadır ki, zaman zaman AB de bu tür alan ve çevrelere destek olmaktadır. Aynı hususun Müslümanların kurum ve kuruluşları için de yapılması faydalı olacaktır.

“Avrupa’da Geleceği Birlikte Arayış” üst başlığı taşıyan bu toplantının, Avrasya ve Avrupa coğrafyası için, tüm insanlık için hayırlara vesile olmasını Rabbimden niyaz ediyor, sizleri sevgiyle, saygıyla, hürmet ve muhabbetle selamlıyorum.

*Avrupa Müslümanları Buluşması, 13 Mayıs 2014/ Brüksel

Dipnotlar:

1. VI. Avrasya İslam Şurası (2005), karar no: 16.

2. VIII. Avrasya İslam Şurası (2012), karar no: 4.

3. Batılı siyasetin kendi iç politikasında İslam’a dair çizilen olumsuz imajdan hareket ettiğine dair örnekler her gün artmaktadır. Hollanda Bağımsızlık Partisi başkanı Wilders, “Müslümanlar Hollanda’da kalıcıysalar Kur’an’ın yarısını yırtıp çöpe atmalıdır. Zira bu kitapta yeterince korkunç şeyler bulunmaktadır ki bunlar İslam’ın şiddet dini olduğunu göstermektedir. Şayet Muhammed bu çağda Hollanda’da yaşasaydı onu buradan kovmak için her şeyi yapardım.” demiştir. Hatta ona göre, diğer partiler İslam’ın ne kadar büyük bir tehlike olduğunun farkında değildir. (De Telegraaf, 13.02.2007: moslims moeten helft Koran verscheuren)